

దనశీలము

- బమ్మెర పోతన

వదువండి - ఆలోచించి చెప్పండి.

కర్ణుని పూజామందిరంలో సూర్యుడు ప్రత్యుత్సుషై కర్ణునితో ఇట్లు అన్నాడు.

సూర్యుడు : పుత్రా! కర్ణు! బ్రాహ్మణ వేషంలో వచ్చి ఇంద్రుడు నీ కవచకుండలాలను దానంగా ఆడుగుతాడు.
వాటిని దానం చేస్తే నీ ప్రాణానికే ముప్పు వస్తుంది నాయనా. జాగ్రత్త!

కర్ణుడు : తండ్రి! ఇంద్రుడంతటివాడు రూపం మార్పుకొని “దేహి” అని నాదగ్గరకు వచ్చే ఎట్లు కాదంటాను.
ఈ శరీరం శాశ్వతం కాదు. ఎటువంటి ఆపద వచ్చినా సరే. నేను కాదనను. నామై మీకున్న వాత్సల్యానికి సంతోషిస్తా. కాని నన్ను వారించకండి.

ప్రశ్నలు:

1. సూర్యుడు కర్ణుని దానం చేయకుండా ఆపడానికి గల కారణమేమిటి?
2. కర్ణుని మాటలను బట్టి మీకేమర్థమైంది?
3. ప్రాణానికి ముప్పుని తెలిసినా కర్ణుడు ఎందుకు దానం చేశాడు?
4. ఇటువంటి దానవీరులు ఇంకెవరైనా ఉన్నారా? ఎవరు?

పాఠం సేపధ్యం / ఉద్దేశం

విరోచనుని కుమారుడైన బలి అసుర చక్రవర్తి. ప్రహ్లదుని మనుమడు. ఇతడు తన శక్తిసామర్థ్యాలతో స్వర్గలోకాన్ని ఆక్రమించాడు. ఇతని పరిపాలనలో కొందరు దేవతలు స్వర్గాన్ని వదిలిపోగా మిగిలినవారు వివక్షకు గురైనారు. ఈ విషయాన్ని వారు మహావిష్ణువుతో చెప్పుకోగా తాను వామనునిగా జన్మించి దేవతల కష్టాలు తీరుస్తానని అభయమిచ్చాడు.

ఆ తర్వాత కొంతకాలానికి మహావిష్ణువు వామనావతారం ఎత్తినాడు. బలి నర్కదానదీ తీరంలో యాగం చేస్తుండగా వామనుడు వెళ్లి తనకు మూడడుగుల నేల కావాలని కోరగా తాను ఇస్తానని బలి మాట యిచ్చాడు. రాక్షసగురువైన శుక్రాచార్యుడు వామనుని మాటల్లో ఏదో మోసం ఉందని గ్రహించాడు. బలిచక్రవర్తిని దానం ఇవ్వవద్దని అన్నాడు.

ఇచ్చిన మాటకు కట్టువడే తత్త్వాన్ని, దానం చేయడంలోని గొప్పదనాన్ని తెలియజేయడమే ఈ పాఠం ఉద్దేశం.

పార్యభాగ వివరాలు

ఈ పార్యభాగం పురాణ ప్రక్రియకు చెందినది. పురాణం అంటే పాతదైననూ కొత్తగా భాసించేది. పురాణాలు 18. వీటిని సంస్కృతంలో వ్యాసుడు రాశాడు. ఇందులో భాగవత పురాణం ఒకటి. భాగవతాన్ని పోతన తెలుగులోకి అనువదించాడు. ప్రస్తుత పార్యభాగం శ్రీమహాభాగవతం అష్టమ స్కూంధంలోని ‘వామన చరిత్ర’ లోనిది.

కవి పరిచయం

పోతన జనగామ జిల్లా బమ్మెర గ్రామ నివాసి. తల్లి లక్ష్ముంబ, తండ్రి కేసన. పోతన సహజపండితుడని ప్రసిద్ధి.

మానవమాత్రులైన రాజులకు తస్వగ్రంథాన్ని అంకితం చెయ్యానని, భగవంతుడిచ్చిన కవితాకళను భగవంతునికే అంకితం చేస్తానని చెప్పి తన భాగవత పురాణాన్ని శ్రీరామచంద్రునికే అంకితం చేశాడు.

(ఊహచిత్రం)

క్రి.శ.15వ

శతాబ్దిం

శబ్దాలంకారాల సొగసుతో భక్తిరస ప్రధానంగా ఇతని రచన సాగుతుంది. పండిత పామర జనరంజకంగా రాయడం పోతన ప్రత్యేకత. ప్రష్టాదచరిత, గజీంద్రమోక్షం, రుక్మిణీకల్యాణం మున్సుగు ఘుట్టాలలోని పద్మాలు ప్రతి తెలుగువాడికి కంతతా వస్తాయి. పోతన రచనాశైలి, మధురభక్తి తరువాత కవులకు ఒరవడిగా నిల్చాయి. వీరభద్ర విజయం, భోగినీ దండకం, నారాయణ శతకం ఇతని ఇతర రచనలు.

విద్యార్థులకు సూచనలు

- ఐ పారం ప్రారంభంలోని ప్రవేశిక చదువండి. పారంలోని విషయాన్ని ఊహించండి.
- ఐ పారం చదువండి. అర్థంకాని పదాల కింద గీత గీయండి.
- ఐ వాటి అర్థాలను పుస్తకం చివర ఉన్న ‘పదవిజ్ఞానం’ పట్టికలో చూసి లేదా నిఘంటువులో చూసి తెలుసుకొండి.

ప్రవేశిక

ఇచ్చిన మాట తప్పకపోవటం, తాను సంపాదించిన దానిలో శక్తిమేరకు దానం చేయడం, తన యింటికి వచ్చిన అతిథి, అభ్యుగటులను ఆదరించటం అనేవి మానవులకు ఉండవలసిన మహిత గుణాలు.

మన పురాణాలలో, చరిత్రలో ఇటువంటి మహానీయుల కథలు ఎన్నో ఉన్నాయి. వాటిని చదివి మనం స్వార్థి పొందవలసిన ఆవసరం ఉన్నది.

ప్రస్తుత పాఠంలో బలిచక్రవర్తి తాను ఇచ్చినమాటకు కట్టువడి తన గురువు వారించినా పొచ్చరిస్తున్నా ‘మామనుని’ కోరికమేరకు దానం చేస్తాడు.

ఆ అధ్యాత సన్నివేశాన్ని పోతన రమణీయైలిలో ఆస్పాదిధ్వాం.

I

❖మ. కులమున్ రాజ్యముఁ దేజమున్ నిలుపు మీ కుబ్బండు విశ్వంభరుం డలంతిం బోండు త్రివిక్రమస్నారణవాండై నిండు బ్రహ్మండముం గలడే మాన్ప నొకండు? నా పలుకు లాకర్ణింపు కర్ణంబులన్ వలదీ దానము గీనముం; బనుపుమా వర్ణిన్ వదానోఽత్తమా !

1

వ. అని యిట్లు హితంబు పలుకుచున్న కులాచార్యునకు క్షణమాత్ర నిమీలిత లోచనుండయి యశ్శ్వి యిట్లనియో.

సీ. నిజమానతిచ్చితి నీవు మహాత్మక!

మహిని గృహస్థధర్మంబు నిదియ యర్థంబుఁ గామంబు యశమును వృత్తియు నెయ్యిది ప్రార్థింప నిత్తు ననియు నర్థలోభంబున నర్థిం బొమ్మనుటట్లు? పలికి లేదనుకంటేఁ బాప మెద్ది ‘యెట్టి దుష్టర్ముని నే భరించెడఁ గాని సత్యహీనుని మోవంజాల’ ననుచుఁ

తే. బలుకదే తొల్లి భూదేవి బ్రహ్మతోడ సమరమున నుండి తిరుగకఁ జచ్చుకంటే బలికి బొంకక నిజమునఁ బరఁగు కంటే మానథనులకు భద్రంబు మతియుఁ గలడె

ఆలోచించండి-చెప్పండి

- ❖ శక్తుడు బలిచక్రవర్తితో “వలదీ దానము గీనమున్” అని ఎందుకు పొచ్చరించాడో ఊహించండి.
- ❖ ‘మానథనులు’ ఎట్లా ఉంటారని మీరు భావిస్తున్నారు?
- ❖ ‘కీర్తిని సంపాదించడమే గొప్ప’దని’చెప్పిన బలిచక్రవర్తి మాటలను మీరు ఏ విధంగా సమర్థిస్తారు?

2

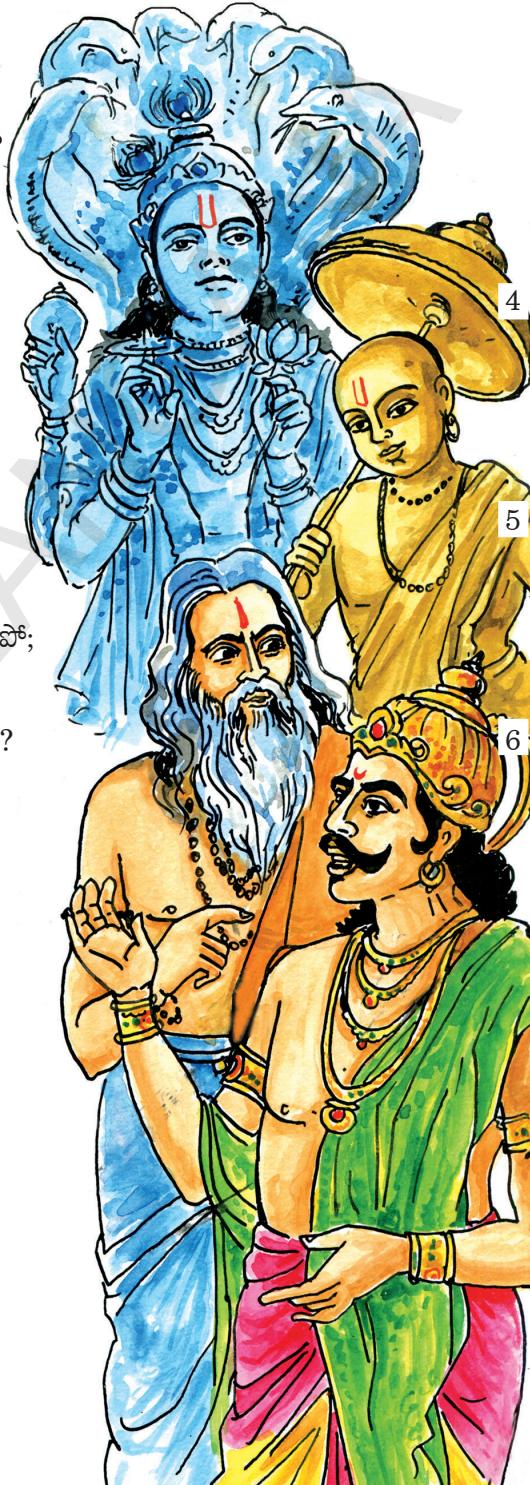

క. ధాత్రిని హలికునకును సు
క్షేత్రము బీజములు నొకటం జేకుఱు భంగిం
జిత్రముగ దాత కీవియుం
బాత్రము సమకూరునట్టి భాగ్యము గలదే !

3

II

- ❖ శా. కారే రాజులు? రాజ్యముల్ గలుగవే? గర్వస్నుతిం బొందరే?
వారేరి సిరి మూట గట్టుకొని పోవంజాలిరే? భూమిపై
బేరైనం గలదే? శిఖిప్రముఖులుం బ్రీతిన్ యశఃకాములై
యారే కోర్కెలు? వారలన్ మఱచిరే యిక్కాలమున్ భార్గవా!
- క. ఉడుగని క్రతువుల ప్రతములఁ
బొడగనఁ జననట్టి పొడవు పొడవునఁ గుఱుచై
యడిగిడి నఁట; ననబోఁటికి
నిడరాదె మహానుభావ ! యిష్టారంబుల్
- ❖ మ. నిరయంబైన, నిబంధమైన, ధరణీ నిర్మాలనంబైన, దు
ర్మరణం బైనఁ గులాంతమైన నిజమున్ రానిమ్ము; కానిమ్ము పో;
హరుండైనన్, హరిధైన, సీరజభవుం డబ్బాగతుండైన నౌఁ;
దిరుగన్ నేరదు నాదు జిహ్వ; వినుమా! ధీవర్య! వేయేటికిన్?

ఆలోచించండి - చెప్పండి

- ◆ “తిరుగన్ నేరదు నాదు జిహ్వ” అన్నాడు
కవి. దీనిని బట్టి మీకేం తెలిసింది?
- ◆ ఎదుటివారు అడిగిన దానిని ఇవ్వడంలో
ఎటువంటి తృప్తి ఉంటుంది? మీ
అనుభవాలు చెప్పండి?
- ◆ ‘పొడవు పొడవున గుఱుచై’ అని కవి
ఎవరిని ఉద్దేశించి, ఎందుకట్టా అని
ఉంటాడు?

III

ఆ. బ్రహుకవచ్చుంగాక బహుబంధనములైన
వచ్చుంగాక లేమి వచ్చుంగాక
జీవధనములైనం జెడుంగాక పడుంగాక
మాట దిరుగలేరు మానధనులు.

7

వ. అయ్యవసరమున
ఆ. దనుజలోకనాథు దయత వింధ్యావళి
రాజవదన మదమరాళ గమన
వటుని కాళ్లు గడుగ వర హేమఘుటమున
జలముం దెచ్చె భర్త సన్న యెతెగి.

8

వ. అయ్యవసరంబునం గపటవటునకు నద్దానవేంద్రుం డిట్లనియె.

క. రమ్మా! మాణవకోత్తమ!
లెమ్మా! నీ వాంచితంబు లే దన కిత్తుం
దెమ్మా! యడుగుల నిటు రా
నిమ్మా! కడుగంగవలయు నేఁటికిం దడయన్?
క. సురలోక సముద్ధరణము
నిరత శ్రీకరుణ మఖిల నిగమాంతాలం
కరణము భవసంహారణము
హరిచరణము నీటుం గడిగి నసురోత్తముండున్.

9

అలోచించండి-చెప్పండి

- ◆ ‘మాట దిరుగలేరు మానధనులు’
అన్న మాటను మీరు సమర్థిస్తారా?
ఎందుకు?
- ◆ బలిచేసిన దానాన్ని దిక్కులు
పొగిడినవని కవి చెప్పిన దానినిబట్టి
మీరేమి గ్రహించారు?

10

వ. ఇట్లు ధరణిసుర దక్కిణ చరణ ప్రక్కాళనంబు నేసి వామపాదంబు గడిగి తత్పావన జలంబు శిరంబునం జల్లుకొని
వార్చి దేశ కాలాది పరిగణనంబునేసి.

శా. ‘విప్రాయ ప్రకటప్రతాయ భవతే విష్ణుస్వరూపాయ వే
ద ప్రామాణ్యవిదే త్రిపాదధరణీం దాస్యమి’ యంచుం గ్రియా
క్షి ప్రుండై దనుజేశ్వరుండు వడుగుం జేసాఁచి పూజించి ‘ఐ
హృ ప్రీతమ్మని ధారవోనే భువనం బాశ్చర్యముం బొందంగన్.

11

క. బలి చేసిన దానమునకు
నలినాక్కుండు నిషిలభూత నాయకుం డగుటం
గలకల మని దశ దిక్కులు
బళి బళియని పొగడె భూత పంచకమనఫూ!

12

తాత్పర్యాలు

- 1) దాతల్లో గొప్పవాడా! ఓ బలిచక్రవర్తి! నీ కులాన్నీ, రాజ్యాన్నీ, పరాక్రమాన్నీ నిలుపుకో. ఈ పొట్టివాడు విష్ణువు. కొంచెం మాత్రమే తీసుకొని పోయేవాడు కాడు. మూడుగులతో మూడులోకాలను కొలిచే త్రివిక్రమ రూపాన్ని పొందుతాడు. బ్రహ్మండమంతా నిండిపోతాడు. ఎవరైనా అతడిని అపగలరా? నా మాట విను. దానం వద్దు గీసం వద్దు. ఈ బ్రహ్మాచారిని (వామనుడిని) పంపించు.
- వ. అని ఈ విధంగా తన వంశగురువైన శుక్రాచార్యుడు తన మేలుకోరి చెప్పుతుండగా క్షణకాలం కన్నులు ముసుకొని కీర్తిమంతుడైన బలి ఇట్లన్నాడు.
- 2) ఓ మహాత్మా! నీవు చెప్పింది నిజమే. లోకంలో గృహస్థుల ధర్మం కూడా ఇదే. అర్థం, కామం, కీర్తి, జీవనాధారం - వీటిలో ఏది అడిగినా ఇస్తానని చెప్పాను. ఇప్పుడు ధనంపై దురాశతో లేదని చెప్పి తిప్పి పంపించలేను. ఇచ్చిన మాట తప్పుటకన్నా పొపం లేదు. పూర్వం భూదేవి “ఎటువంటి చెడ్డపని చేసిన వానినైనా భరిస్తాను కాని ఆడిన మాట తప్పినవానిని మాత్రం మోయలేను” అని బ్రహ్మతో చెప్పింది కదా! యుద్ధంలో వెనుదిరుగకుండా వీరమరణం పొందడమూ మాటకు కట్టువడి సత్యంతో బ్రతకడమూ మానథనులైనవాళ్ళకు మేలైన మార్గాలు.
- 3) దైతులకు మంచి నేల మంచి విత్తనాలు దొరకటం అరుదు. అట్లే దాతకు తగినంత ధనము, దానిని గ్రహించటానికి ఉత్తముడైన వ్యక్తి దొరికే అద్భుతం అరుదే కదా!
- 4) ఆచార్య! పూర్వం రాజులు ఉన్నారు. వారికి రాజ్యాలు ఉన్నాయి. వారు ఎంతో ఆహంకారంతో విత్రవీగారు. కాని వారెవరూ ఈ సంపదలను మూటగట్టుకొని పోలేదు. ప్రపంచంలో వారి పేర్లు కూడా మిగులలేదు. శిఖిచక్రవర్తి పంచివారు కీర్తికోసం సంతోషంగా అడిగినవారి కోరికలు తీర్చలేదా? వారిని ఈనాటికీ లోకం మరువలేదు కదా!
- 5) మహానుభావా! ఎడతెగని యజ్ఞాలు, పుణ్యకార్యాలు ఎన్ని చేసినా విష్ణువును చూడడం సాధ్యంకాదు. అటువంటి గొప్పవాడు చిన్నవానిగా మారి అడుగుతున్నాడు. అతడు కోరిన దానిని ఇప్పడంకంటే నా వంటి వానికి ఇంకేం కావాలి?
- 6) ఓ పండితోత్మమా! నాకు నరకం దాపురించినా సరే, బంధనం ప్రాప్తమైనా మంచిదే. ఈ భూమండలం అద్భుతమైనా, నాకు దుర్మరణం వచ్చినా సరే. నా వంశం అంతా నశించినా సరే. ఏమైనా కానీ, ఏదైనా రానీ! ఎందుకు ఇన్ని మాటలు. వచ్చినవాడు శివుడు, విష్ణువు, బ్రహ్మ ఎవరైనా సరే. నా నాలుక వెనుదిరుగదు. (ఆడిన మాట తప్పను).
- 7) బాగా బ్రతికినా ఎన్ని కష్టాలకు గురియైనా పేదరికం వచ్చినా ప్రాణానికి ధనానికి చేటు వచ్చినా చివరికి మరణమే సంభవించినా సరే, అభిమానథనులు మాట తప్పలేరు.

- 8) అని ఈ విధంగా బలిచక్రవర్తి మాట్లాడుతుండగా చంద్రబింబం వంటి ముఖమూ మత్తిల్లిన రాజహంస వంటి నడక కలిగిన అతని ఇల్లాలు వింధ్యావళి భర్త యొక్క సైగను గమనించింది. ఆ బ్రహ్మచారి కాళ్ళు కడిగి దానం చేయటానికి క్రైష్ణమైన బంగారు కలశంతో నీళ్ళు తెచ్చింది.
- మ॥ అప్పుడు వామనునితో బలి చక్రవర్తి ఇట్లా అన్నాడు.
- 9) ఓ ఉత్తమ బ్రహ్మచారీ! లేవయ్యా! ఇటు రావయ్యా! నీవు అడిగింది లేదనకుండా ఇస్తా. నీ పాదాలు కడుగనిప్పు. ఇంకా ఆలస్యం దేనికి?
- 10) వామనుడైన విష్ణువు కుడి పాదాన్ని బలి చక్రవర్తి కడిగాడు. ఆ పాదం దేవతలను కష్టాలనుండి కాపాడేది. కలకాలమూ మేలు కలిగించేది. అన్ని ఉపనిషత్తులకూ అలంకారమైంది. భవ బంధాలను పోగొట్టి మోక్షాన్ని సమకూర్చేది. అదేవిధంగా ఆ చక్రవర్తి వామనుని ఎడమ పాదాన్ని కూడా కడిగాడు.
- మ॥ పవిత్రమైన ఆ జలాలను నెఱిపై చల్లుకున్నాడు. ఆచమనం చేశాడు. దేశ, కాల పూర్వకమైన ‘సంకల్పాన్ని’ చెప్పాడు.
- 11) బలిచక్రవర్తి చేతులు చాచి వామనుని పూజించాడు. “శ్రోహ్యాణుడవూ ప్రసిద్ధమైన ప్రతము కలవాడవూ విష్ణు స్వరూపుడవూ వేద ప్రమాణంచే తెలుసుకోదగినవాడవయిన నీకు మూడుగుల నేల దానం చేస్తున్నా” నని పలికి “పరమాత్మనకు ప్రీతి కలుగుగాక” అంటూ వెనువెంటనే చేతిలో నీటిని ధారహోశాడు. అది మాసి లోకం ఆశ్చర్యపడింది.
- 12) ఓ పరీక్షిస్తుహఽరాజా! అన్ని భూతాలకూ విష్ణువు అధిష్టతి. ఆయనకు బలిచక్రవర్తి దానమియ్యగానే పది దిక్కులూ, పంచభూతాలూ “బళి బళి” అని పోగించాయి.

ఇవి చేయండి

అవగాహన - ప్రతిస్పందన

1. దానాలన్నీ వేటికవే గాప్పవి. అయితే నేటి కాలంలో ర్థక్రదానం, మరణానంతరం అవయవదానం వంటివి చేస్తున్నారు కదా! వాటి యొక్క ప్రాధాన్యాన్ని చర్చించండి.
2. పుష్ప గుర్తుగల పద్మాలను భావసోరకంగా చదువండి.
3. ఒకటో పద్మానికి ఇక్కడ ప్రతిపదార్థం ఉంది. ఇదే విధంగా నాలుగు, ఆరు సంబ్యుగల పద్మాలకు ప్రతిపదార్థాలు రాయండి.

వదాన్య + ఉత్తమా!

= దాతల్లో క్రైష్ణుడా! (ఓ బలిచక్రవర్తీ!)

కులమున్

= (మీ) వంశాన్ని

రాజ్యమున్	= (మీ) రాజ్యాన్ని
తేజమున్	= తేజస్సును
నిలుపుము	= కాపాడుము.
ఈ కుబ్బండు	= ఈ పొళ్ళీవాడు (వామనుడు)
విశ్వంభరుండు	= విశ్వమును భరింపగల్లు వాడు (విష్ణుమూర్తి)
అలంతిన్ + పోడు	= ఇంత తక్కువతో పోడు.
త్రివిక్రమ స్ఫురణవాండు + ఐ	= త్రివిక్రముడంతటి వాడై (మూడు లోకములను ఆక్రమించగలవాడై)
బ్రహ్మండమున్	= ఈ బ్రహ్మండం అంతటినీ
నిండున్	= వ్యాపిస్తాడు.
బకండు	= మరొకడు
మాన్సున్ + కలదే	= తప్పింపగలుగుతాడా!
నా	= నాయ్యుక్క
పలుకులు	= మాటలు
కర్ణంబులన్	= చెవులతో
ఆక్రింపు	= విను
దానము గీనమున్	= దానం గీనం వంటివి
వలదు	= వద్ద
వర్ణిన్	= (ఈ) బ్రహ్మచారిని
పసుపుమా!	= పంపించవయ్యా!

II. వ్యక్తికరణ - స్మాజనాత్మకత

1. కింది ప్రశ్నలకు జాబితాలో జవాబులు రాయండి.

- అ) ‘ఈ కుబ్బండు అలంతింబోడు’ అని శుక్రాచార్యుడు చెప్పడంలో అతని ఉద్దేశమేమై ఉంటుంది? దానితో మీరు ఏకీభవిస్తారా?
- అ) హాలికునికి కావలసిన వసతి సౌకర్యాలు ఏవిధంగా ఉంటే అతడు తృప్తి జెందుతాడు?
- ఇ) ‘సిరి మూట గట్టుకొని పోవం జాలిరే?’ అనడంలో బలిచక్రవర్తి ఆంతర్యమేమై ఉంటుంది?
- ఈ) ‘ఆడినమాట తప్పగూడదు’ - ఎందుకు?

2. కింది ప్రశ్నలకు పది వాక్యాల్లో జవాబులు రాయండి.

అ) నేటి సమాజానికి దానగుణంగల వ్యక్తుల అవసరమేమిటో వివరించండి.

(లేదా)

ఆ) పార్శ్వభాగ సారాంశాన్ని సొంతమాటల్లో రాయండి.

3. కింది అంశాన్ని గురించి స్పృజనాత్మకంగా ప్రశంసిస్తూ రాయండి.

అ) ఆడినమాట తప్పకపోవడం, దానగుణం కలిగి ఉండడం అనే విషయాలపై నినాదాలు, సూక్తులు రాయండి.

భూషాంశాలు

పదజూలం

1. కింది పదాలను ఉపయోగించి సొంతవాక్యాలు రాయండి.

అ) పలికి లేదనుట

అ) కుఱుచగుట

ఇ) చేతులొగ్గు

2. కింది పదాలకు వ్యుత్పత్త్యర్థాలు రాయండి.

అ) నీరజభపుడు

అ) త్రివిక్రముడు

3. కింది వాక్యాలలో గీతలు గీసిన పదానికి సరిపోయే అర్థాన్నిచేసే మరిన్ని పదాలు రాయండి.

అ) జలములతో నిండిన చెఱువులు మిక్కిలి హయసీ, అనందాన్ని కలిగిస్తాయి.

అ) జీవచ్ఛివం కావటంకన్నా యశఃకాయుడు కావడం మిన్న.

4. కిందివాచిలో ప్రకృతి పదాలకు వికృతి పదాలు, వికృతి పదాలకు ప్రకృతి పదాలు రాయండి.

అ) సిరి

అ) విష్ణువు

ఇ) ధర్మము

ఈ) బ్రహ్మ

5. కింది పదాలకు నానార్థాలు రాయండి.

అ) కులము

అ) క్షేత్రము

ఇ) హరి

ఈ) చిత్రము

వ్యక్తరణాంశాలు

1. కింది వాక్యాలలో సంధి పదాలను గుర్తించి, వాటిని విడదీసి సంధిపేరు రాయండి.

ఉదా : రమజి నాట్యాన్ని అత్యధ్యతంగా ప్రదర్శించింది.

అత్యధ్యతం = ఆతి + అద్భుతం = యణాదేశసంధి

అ) గర్వస్నుతి వల్ల ఆత్మియులు దూరం అవుతారు.

$$\underline{\quad\quad\quad} + \underline{\quad\quad\quad} = \underline{\quad\quad\quad} = \underline{\quad\quad\quad}$$

అ) అభ్యాగతులకు దానం చేయడం మంచిది.

$$\underline{\quad\quad\quad} + \underline{\quad\quad\quad} = \underline{\quad\quad\quad} = \underline{\quad\quad\quad}$$

ఇ) రంతిదేవుడు వదానోయైతముడు.

$$\underline{\quad\quad\quad} + \underline{\quad\quad\quad} = \underline{\quad\quad\quad} = \underline{\quad\quad\quad}$$

ఈ) అణ్ణయుధాలు మానవులకు హోని కలిగిస్తాయి.

$$\underline{\quad\quad\quad} + \underline{\quad\quad\quad} = \underline{\quad\quad\quad} = \underline{\quad\quad\quad}$$

2. కింది సమాస పదాలకు విగ్రహవాక్యాలు రాసి సమాసాలు గుర్తించండి.

అ) జీవధనములు = _____,

ఆ) మూడుగులు = _____,

ఇ) దశదిక్కులు = _____,

ఈ) భూతప్రేతములు = _____,

3. కింది పద్య పాదాలను గణవిభజన చేసి, ఏ పద్యాలకు సంబంధించినవో నిర్ణయించండి. లక్షణాలను రాయండి.

అ) తెలగాణమ్మన గడ్డిపోచయును సంధించెన్ కృపాణమ్మ! రా

ఆ) అనయము దోషమే పరులయందు కనుంగొని పల్గునట్టి యా

త్రిక సంధి

* కింది పదాలను గమనించండి.

అ) అచ్చోటు → ఆ + చోటు

ఆ) ఇవ్విధము → ఈ + విధము

ఇ) ఎక్కులము → ఎ + కాలము

ఆ, ఈ, ఎ లను

‘త్రికం’ అంటారు.

పై పదాలలో పూర్వపదాలల్లో ఆ, ఈ, ఎ లు ఉన్నాయి.

ఇవి సర్వనామాలు.

ఈ త్రికముమీద ఉన్న అసంయుక్త హల్లు ద్విత్వంగా మారుతుంది.

ఆ + చోటు → ఆ + చోటు;

ఈ + విధము → ఈ + వ్యిధము;

ఏ + కాలము → ఏ + క్యాలము

ఇలా ద్విత్వం (ద్విరుక్తం)మైన ఉన్న దీర్ఘచ్ఛ (ప్రస్వంగా మారుతుంది.

ఆ + చోటు → అచోటు;

ఈ + విధము → ఇవ్యిధము;

ఏ + కాలము → ఎక్యాలము

త్రికం మీది అసంయుక్త హల్లునకు

ద్విత్వం బహుళమౌతుంది.

బహుళం : ఒక వ్యాకరణ కార్యం నిత్యంగారావడం, రాకపోవడం, వికల్పంగారావడం, అన్యకార్యం రావడం - ఇట్లా నాలుగు విధాలుగా జరిగితే 'బహుళం' అంటారు.

ద్విరుక్తమైన హల్లు పరమైనప్పుడు ఆచ్చికమైన దీర్ఘం ప్రస్వమౌతుంది.

ఆచ్చికం : అచ్చ తెలుగు పదం

ప్రాజెక్టు పని

- ఆయా సందర్భాలలో వివిధ మతాలవారు చేసే దానథర్యాలను తెలుసుకొండి. పట్టిక రాయండి. నివేదిక రాసి ప్రదర్శించండి.

మతం	సందర్భం	దానం

తన ఆకలిని సహించుకునే తపోధనుడి శక్తికన్నా,
ఇతరుల ఆకలి తీర్చే దానశేలి శక్తి మిన్న!

